

[Tholstrup.]

af hjemsteder for småhåndværkere. Det kan være de store ejendomskomplekser, som bliver bygget i København, og hvor man på samme måde måske ikke altid giver plads for sådanne nye, unge virksomheder, men ofte begrænser f. eks. butikkerne til een eneste, som man meget tit giver til landets eneste virkelige trust, nemlig brugsforeningerne, og dermed udelukker konkurrencen imod disse. Det kan være som på landet, hvor der kun oprettes nye brug ved statens hjælp og ved lån, der er tilvejebragt ved tvangsudskrivning hos andre borgere, i stedet for at man fører en jordpolitik — således som krævet i den berømte Køge-resolution — der automatisk ville frigøre den dårligst udnyttede jord til overtagelse uden købesum og derved gøre nyetableringer betydelig lettere at finansiere. Her kommer problemet om bankernes efterhånden ændrede praksis også ind.

Jeg lægger netop særlig vægt på, at der er muligheder for nyetablering for ungdommen, hvadenten det drejer sig om fabrikation, håndværk, transport eller handel — og som nævnt også landbrug. Først når det er let for førstekommissen i en forretning at åbne en butik længere nede i gaden, kommer der fart i konkurrencen i detailhandelen, og først når det er let for vognmandens chauffør at anskaffe sin egen bil og uden strenge koncessionsbestemmelser at ned sætte sig med chance for — populært sagt — at hugge nogle af kunderne, ikke alene fra sin tidligere chef, men også fra andre vognmænd, først da kommer der fart i konkurrencen, og det samme gælder med hensyn til murersvende og mekanikere.

I den forløbne tid siden valutacentralens oprettelse i 1932 har, som omtalt i fremsættelsestalen, udviklingen herhjemme været uheldig netop på det område. Handelsrestriktionerne har i den grad medført særrettigheder for bestående virksomheder, at jeg finder anledning til at bringe tallene i erindring fra den sidste erhvervstælling. Den viste, at der i trettenåret 1935—48 kun var kommet 2,8 pct. nye virksomheder eller 2 pro mille om året, medens befolkningstilvæksten dog er på omkring 10 pro mille om året. Antallet af arbejdere og funktionærer i bestående virksomheder steg derimod 33 pct. eller 25 pro mille om året.

Der skulle have været samme forholdsmaessige stigning, hvis status quo skulle være bevaret; skulle der have været fremgang, skulle antallet af nye virksomheder forholdsvis være steget meget mere end antallet af beskæftigede i de bestående.

I Amerika, som har den skrappeste anti-trustlovgivning, har udviklingen været betydelig heldigere. Selvom man måske kunne ønske sig det endnu bedre, er det dog således, at antallet af nyetableringer er meget stort. Til trods for de meget store koncerner og firmaer, som er meget iøjnespringende og herhjemme kendes gennem de europæiske filialer, er disse store firmaers andel af produktionen procentvis faldende, og antallet af beskæftigede personer i disse er ligeledes procentvis faldende; i modsætning til enkeltmands- og småvirksomhederne, som erobrer en større del af markedet og beskæftiger en større og større procentvis andel af befolkningen.

Hvad er så resultatet i Amerika af denne betydelig lettere adgang til at etablere sig? Svaret er, at der er en jernhård konkurrence indenfor de allerfleste områder, med så lave omkostninger til følge, at priserne i mangfoldige tilfælde for færdigprodukterne er lavere der end i Europa, til trods for at der betales en arbejds løn på snart 2 dollars — eller omregnet i danske penge ca. 14 kr. — i timen, hvilket vel er 3—4 gange højere end herhjemme. Dette understreger, at den effektivitet, som tilstræbes efter regeringsforslaget, i meget stærk grad er opnået der, hvor der er de størst mulige frie forhold og dermed den friest mulige konkurrence.

Vi behøver altså ikke at bevæge os i teoriens verden, men kan benytte de gode resultater i Amerika som udgangspunkt. Netop det, at den amerikanske arbejder kan opnå så gode lønforhold og så høj en levestandard, at enhver kan køre i sin egen bil, skyldes måske den omstændighed, at ungdommen har let ved at etablere sig, idet der foreligger, hvad jeg vil kalde en tredje udvej, når en arbejder skal forhandle om ansættelses- og lønvilkår. Han behøver ikke at tage til takke med, hvad den ene eller den anden arbejdsgiver vil betale — en løn, der meget ofte er aftalt mellem arbejdsgiverne, som herhjemme — men han kan vælge den udvej at begynde egen virksomhed og altså have råd til at sige nej til de